Kęstutis Peseckas,
Irmina Kaminskaitė

Tyrimai Tilto gatvėje 12C

2022 m. Vilniuje atliekant daugiabučio gyvenamojo namo Tilto g. 12C fasadų tvarkybos darbus ir atidengiant šio pastato (UK 33688) pamatą buvo vykdomi žvalgymai. Tilto gatvė, aktuose minima nuo XVI a., priemiestyje atsirado kaip kelias, vedantis iš pilies link tilto per Nerį. Ši vietovė jau XVI a. I pusėje buvo vadinama Patrankų liejyklos (Puškarnios) priemiesčiu, nes čia, manoma, nuo seno buvo liejamos patrankos ir gyveno kalviai, liejikai ir kiti su karo technika susiję meistrai. Priemiestis buvo tankiai apstatytas nedideliais gyvenamaisiais namais, jame išsiskiria Šv. Jurgio bažnyčia ir Karmelitų vienuolynas. XVIII a. 4 dešimtmečio G. M. Fiurstenhofo plane matome pavaizduotą Šv. Jurgio bažnyčią ir karmelitų vienuolyną, o aplink juos kompaktiškai išsidėsčiusius namus. Čia pavaizduotas dabartinėje Tilto g. 12 vyraveęs medinis užstatymas. 1808 m. plane šalia 12 pastato jau vaizduojamas medinis priestatas, atitinkantis pastato 12C vietą (1 pav.). Šis priestatas stovėjo išilgai Tilto gatvės ir priklausė posesijai 694. Ši posesija apėmė ir dalį Šv. Jurgio bažnyčios teritorijos. Vėlesniuose 1837 m. ir 1845 m. Vilniaus miesto planuose medinius pastatus pakeičia mūrinis užstatymas.

1 pav. Pastato Tilto g. 12C vieta 1808 m. plane. K. Pesecko brėž.

Fig. 1. Location of the building at 12C Tilto St. on a map from 1808.

2021 m. detaliuosius tyrimus Tilto g. 12C vykdė M. Tarasova. Ištirta apie 10 m^2 ploto perkasa. Kasinėjimų metu iki 0,4–1 m gylio fiksuoti piltiniai grunto sluoksniai, susiformavę komunikacijos tinklų tiesimo metu, po jais slūgsojo nuo 93 cm iki 1,65 m storio XVIII a. susiformavęs kultūrinis sluoksnis su XVI–XVIII a. radiniais (*LIIR*, f. 1, b. 10371). 2015 m. Tilto g. 12 kieme ir greta Tilto g. 12A pastato P. Vutkin žvalgė 294,59 m^2 plotą. Fiksuoti permaišyti ir supiltiniai sluoksniai. Kiemo centrinėje dalyje 35 cm gylyje atidengtas XIX a. mūro fragmentas, o ŠR kiemo dalyje atkastas mūrinio kolektoriaus fragmentas (*LIIR*, f. 1, b. 7687). 2013 m. P. Vutkin vykdė žvalgymus elektros tinklo keitimo vietose Radvilų ir Tilto gatvėse. Iki projektinio 80 cm gylio fiksuoti XX a. kultūriniai sluoksniai su to laikotarpio šiukšlėmis (*LIIR*, f. 1, b. 7135). 2010 m. Tilto g. 12–12A archeologinius tyrimus atliko T. Poška. Tirtas 8,2 m^2 plotas. 1,8 m gylyje rastas XVIII a. kultūrinio sluoksnio horizontas (*LIIR*, f. 1, b. 5466). 2009 m. Tilto g. 12 archeologinius tyrimus vykdė S. Aleksandravičius. Žvalgytas apie 350 m^2 plotas. Kultūrinio sluoksnio ir radinių neaptikta (*LIIR*, f. 1, b. 5384). 1975 m. Tilto g. 12 archeologinius tyrimus vykdė I. Jučienė. Tyrimų metu fiksuotas piltinis sluoksnis. Vienoje perkasoje, 1,5 m gylyje atidengtas akmenų grindinys (*LIIR*, f. 1, b. 560).

2022 m. žvalgymai vykdyti Tilto g. 12C namo išorinės sienos pamatų atkasimo vietose – pastato ŠR pusėje, šaligatvio vietoje. Suformuota tranšėja buvo apie 28 m ilgio ir apie 70 cm plo-

čio. Per visą tranšėjos PV sienos ilgį, t. y. apie 28 m ilgio atkarpoje, atidengtas esamo pastato Tilto g. 12C pamatas, sudarytas iš raudonos ir gelsvos spalvos (15–22x5–8 cm dydžio) plytų, rištų pilku kalkių skiediniu.

Po šaligatvio plytelėmis fiksuoti supiltinio grunto su akmenimis ir statybinėmis griuvenomis sluoksniai. Šiame supiltiniame sluoksnyje aptikta XVII–XX a. datuojamų radinių: buitinės ir statybinės keramikos fragmentų, XVII–XX a. monetų, 3 kaltinės vinys, gyvulių kaulai. Tranšėjos PR pusėje apie 16 m ilgio atkarpoje po inžinerinių komunikacijų perkasimu ŠR tranšėjos sienoje fiksuoti vėlesnių perkasimų nesuardyti sluoksniai: 65–70 cm gylyje, pasiektas 15–20 cm storio tamsiai pilko žvyringo smėlio sluoksnis – buvęs paviršius. Tranšėjos plote jis buvo išlikęs tik fragmentiškai, užfiksuotas ir tirtas tik statant ir atsivalant sienelę. Jame rasta negausių XVII a. viduriu–XVIII a. datuojamų radinių (statybinės ir buitinės keramikos fragmentų, 2 Jono Kazimiero šilingai). Po šiuo sluoksniu 85–90 cm gylyje ŠR sienelėje fiksuotas supiltinio rusvo žvyringo priesmėlio sluoksnis, kuris PR tranšėjos dalyje tęsėsi iki tranšėjos dugno, 1,05–1,2 m gylyje. Tranšėjos plote šis sluoksnis buvo išlikęs geriau nei virš jo esantis tamsiai pilkas žvyringas smėlis, jame aptikta XVI a. pabaigos–XVII a. koklių fragmentų, buitinės keramikos šukių, trikampė pakabinama geležinė spyna ir kardo garda (2, 3 pav.).

Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio paviršius fiksuotas ir pačiame ŠV tranšėjos gale tranšėjos dugne. Čia 1,2 m gylyje po vėlyvu perkasimu aptiktas juodo priesmėlio su angliukais, gyvūnų kaulais ir keramikos šukėmis (XVII–XVIII a.) sluoksnis.

2 pav. Koklių fragmentai. K. Pesecko nuotr.

Fig. 2. Fragments of stove tiles.

3 pav. Kardo garda. K. Pesecko nuotr.

Fig. 3. Sword guard.

Excavations at 12C Tilto Street

In 2022, an exploratory excavation was carried out at Tilto St. 12C, Vilnius, consisting of a single trench measuring approximately 0.7 m wide and 28 m long (total area of 20 m^2; Fig. 1). The excavation revealed two distinct archaeological layers, which were identified under the fill in the SE part of the trench. First, a layer of dark grey gravelly sand 15–20 cm thick was encountered at a depth of 65–70 cm, containing finds from the mid-17th to the 18th centuries (structural ceramics, household pottery fragments and a 2-schilling coin of John II Casimir). Underneath, a layer of brownish gravelly sandy loam was found at a depth of 85–90 cm with archaeological finds dating to the late 16th–17th centuries (fragments of stove tiles, sherds of household pottery, a triangular iron padlock and a sword guard (Figs. 2, 3)). At the NW end of the trench, an archaeological layer of black sandy loam with charcoal inclusions and pottery sherds (17th–18th century) was found at a depth of 1.2 m, underneath a late backfill.